

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова комісії з реорганізації

в.о. ректора **Національного авіаційного університету**

Володимир ШУЛЬГА

« 19 » лютого 2024 р.

ВИСНОВОК

Національного авіаційного університету (далі – НАУ) про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Тімуш Діани Ігорівни на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», затвердженої на засіданні Вченої ради Юридичного факультету 25 жовтня 2021 року, протокол № 13

ВИТЯГ

із протоколу № 3 розширеного засідання кафедри конституційного і адміністративного права Юридичного факультету Національного авіаційного університету від 15 лютого 2024 року

1. ПРИСУТНІ:

науково-педагогічні працівники кафедри конституційного і адміністративного права:

Волкова Ю., д.ю.н., професор, завідувач кафедри;
Кунєв Ю.Д., д.ю.н., професор, професор кафедри;
Сопілко І.М., д.ю.н., професор, професор кафедри;
Юринець Ю.Л., д.ю.н., професор, заступник декана;
Устинова І.П., к.ю.н., доцент, професор кафедри;
Чулінда Л.І., к.ю.н., доцент, доцент кафедри;
Шапенко Л.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри;
Вишновецький В.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри,
Ремінська Ю.Ю., ст. викладач кафедри.

науково-педагогічні працівники інших кафедр НАУ:

Калюжний Р.А., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права;

Макєєва О.М., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри теорії та історії держави і права.

науково-педагогічні працівники з інших навчальних закладів:

Рябченко О.П., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету;

Борденюк В.І., д.ю.н., професор, виконуючий обов'язки провідного наукового співробітника відділу науково-правових експертиз Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України;

Костенко О.В., доктор філософії, старший співробітник, завідувач наукової лабораторії теорії цифрової трансформації і права ДНУ ПБП НАПрН України.

2. СЛУХАЛИ:

2.1. Доповідь про результати завершеної дисертаційної роботи аспіранта кафедри конституційного і адміністративного права **Тімуш Діани Ігорівни** на тему **«Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді»**, яка представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Тему дисертаційного дослідження «Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді» затверджено на засіданні Вченої ради Юридичного факультету 25 жовтня 2021 року, протокол № 13.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Сопілко Ірина Миколаївна**.

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання та методику, охарактеризувала об'єкт та предмет дисертації, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значущість роботи, надала довідки про впровадження результатів дослідження.

Авторка зазначила, що дисертаційна робота присвячена розкриттю адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді на основі комплексного аналізу положень чинного законодавства, доктрини та судової практики, а також вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Дисертантка обґрунтувала, що недоторканність судді як об'єкт адміністративно-правового забезпечення є адміністративно-правовою категорією з інституційно відокремленим змістом, положення якої спрямовані на забезпечення створення належних умов здійснення правосуддя і гарантування таким чином неупередженості судді при ухваленні судових рішень. Порівняно із незалежністю суддів положення про недоторканність судді закріплюють особливості правового статусу судді як суб'єкта здійснення правосуддя: особливу правову процедуру затримання судді, тримання його під вартою чи арештом; імунітет від юридичної відповідальності за прийняті рішення крім випадків, передбачених законом; неможливість застосування до нього приводу крім випадків, визначених законодавством та інші. За своєю сутністю недоторканність судді визначено гарантією незалежності суддів. Визначення співвідношення імунітету судді та недоторканності судді як

правових ідеї, що отримують вираження у правових нормах: як зміст і форму. Імунітет судді як додаткова гарантія до гарантій права людини на особисту недоторканність є правовою підставою позитивного закріплення положень щодо недоторканності судді у актах конституційного та адміністративного законодавства.

У дисертаційному дослідженні здійснено систематизацію адміністративно-правових засобів забезпечення недоторканності судді за наступними критеріями: по-перше, за ієрархічною ознакою у межах конкретного правового інституту: інституційні, процедурні, юрисдикційні; по-друге, за місцем у національній правовій системі. Адміністративно-правові засоби забезпечення недоторканності судді необхідно виділяти й поза межами судової системи. Вони реалізуються у межах будь-якої діяльності суб'єктів національної правової системи, що має значення для забезпечення недоторканності судді.

Дисертантка обгрунтувала органічний зв'язок інституційних адміністративно-правових гарантій недоторканності судді із: ознаками судової влади, як загальними (вольовий характер, соціальний характер тощо), так і специфічними (об'єктивність, легітимність, ситуативний характер тощо); принципами судової влади (незалежність судової влади, здійснення правосуддя тільки судом, доступність судової влади); статусом судді. Тому вони становлять невід'ємну складову усіх напрямів адміністративно-правового забезпечення організації судової влади.

Також аспірантка надала визначення поняття адміністративної процедури гарантування недоторканності судді як визначений законодавством у сфері організації судової влади порядок розгляду і вирішення суб'єктами публічного адміністрування індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення недоторканності судді та реалізації його суб'єктивних прав, свобод, законних інтересів, який завершується виданням адміністративного акта.

Адміністративними юрисдикційними гарантіями недоторканності судді визначено адміністративні юрисдикційні процедури, які містять правові засоби, спрямовані на сприяння реалізації недоторканності судді та забезпечення її охорони та захисту. За сутністю такі процедури можуть бути: 1) дисциплінарними; 2) розгляду скарг; 3) застосування адміністративної відповідальності; 4) розгляду повідомлень судді про втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя.

Дисертантка довела, що адміністративним юрисдикційним процедурам гарантування недоторканності судді притаманні усі загальні положення адміністративної процедури: стадії, загальні принципи адміністративної процедури. Окремі специфічні риси деяких процедур обумовлені їх призначенням, а також особливостями публічного адміністрування у сфері судової влади. Так, у процедурі розгляду повідомлень суддів про втручання у їх діяльність щодо здійснення правосуддя відсутня стадія оскарження, оскільки адресатом адміністративного акта, який приймається у її результаті є не суддя, а органи та посадові особи - суб'єкти вжиття заходів виявлення та притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, якими вчинено дії або

допущено бездіяльність, що порушує гарантії незалежності суддів або підриває авторитет правосуддя. А також, що адміністративні юрисдикційні гарантії недоторканності судді реалізуються у тісному взаємозв'язку із іншими правовими засобами юрисдикційного характеру, що сприяють забезпеченню недоторканності судді. По-перше, засоби, що реалізуються у внутрішньо організаційній діяльності судів та суб'єктів публічного адміністрування судової влади. По-друге, засоби, що реалізуються у діяльності суб'єктів публічної влади поза межами судової системи (органи прокуратури, Національної поліції України тощо), в тому числі - внутрішньо організаційна діяльність зазначених суб'єктів.

У дисертаційному дослідженні положення міжнародних стандартів недоторканності судді охарактеризовано як загальні вимоги щодо забезпечення недоторканності судді (неприпустимість втручання у відправлення правосуддя, імунітет від судового переслідування тощо), а уточнення таких вимог та механізми їх реалізації можуть встановлюватись національним законодавством.

Також дисертантка обґрунтувала, що у контексті міжнародних стандартів імунітету судді та діяльності судової влади загалом забезпечення недоторканності судді може розглядатись у вузькому та широкому контекстах. У вузькому контексті ним охоплюються правові засоби, якими безпосередньо забезпечуються інституційні гарантії недоторканності судді. У широкому контексті ним охоплюються також заходи, які безпосередньо спрямовані на досягнення іншої мети, але без реалізації яких недоторканність судді не може бути забезпечена (взаємодія адміністративних судів із суб'єктами, зовнішніми стосовно судової системи; належне організаційне та фінансове забезпечення судової влади тощо). Так, належна комунікація судів із громадськістю сприяє повазі до суду, а отже - зменшенню кількості випадків втручання у здійснення правосуддя та інших посягань на незалежність судової влади та недоторканність суддів.

Ознаками адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді як умови забезпечення його незалежності є: результати не тільки управлінської, але й адміністративно-юрисдикційної діяльності уповноважених суб'єктів; адміністративно-правові засоби забезпечення недоторканності судді є комплексним та системним явищем; реалізація вказаних засобів має відбуватись виключно уповноваженими суб'єктами та у передбаченій законом формі.

Акти, що приймаються за результатами застосування адміністративних процедур реалізації недоторканності судді визначено такими, що безпосередньо впливають на його права та обов'язки. Крім того, суддя має право на представництво у відповідних процедурах, а також має такі права, як: бути присутнім при їх здійсненні, бути ознайомленим із матеріалами справи та остаточним рішенням у справі, на оскарження рішення уповноваженого суб'єкта. Зазначено, що все вказане наближує правовий статус судді у таких процедурах до правового статусу приватної особи у адміністративній процедурі, актуалізує перспективи імплементації міжнародних стандартів

участі приватної особи у адміністративних процедурах забезпечення недоторканності судді.

2.2. Здобувачці були поставлені такі запитання:

1. **Калюжний Р.А.**, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права ЮФ НАУ.

Запитання: За результатами дослідження дисертантка визначає недоторканність судді як об'єкт адміністративно-правового забезпечення «адміністративно-правовою категорією з інституційно відокремленим змістом» (сторінка 198 роботи). При цьому у роботі йдеться про самостійний зміст недоторканності лише у порівнянні із незалежністю. Тому бажано мати додаткові пояснення стосовно того, що являє собою зміст недоторканності судді саме як адміністративно-правова категорія.

Відповідь: Дякую за запитання. З позицій адміністративного права недоторканність судді розглядається як об'єкт адміністративно-правового забезпечення. У такому значенні недоторканність судді як адміністративно-правова категорія охоплює положення, які відображають гарантії належних умов здійснення правосуддя, спрямовані на забезпечення неупередженості судді при ухваленні судових рішень. Порівняно із незалежністю суддів, положення про недоторканність судді закріплюють особливості правового статусу судді як суб'єкта здійснення правосуддя: особливу правову процедуру затримання судді, тримання його під вартою чи арештом; імунітет від юридичної відповідальності за прийняті рішення крім випадків, передбачених законом; неможливість застосування до нього приводу крім випадків, визначених законодавством та інші. За своєю сутністю недоторканність судді визначено гарантією незалежності суддів.

2. **Кунєв Ю.Д.**, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного і адміністративного права ЮФ НАУ.

Запитання: Серед завдань дисертаційного дослідження вказано про розкриття змісту забезпечення недоторканності судді у адміністративно-правовому вимірі. У зв'язку із ключовим значенням формування системи ефективних адміністративно-правових гарантій недоторканності із врахуванням європейських стандартів гарантування недоторканності судді виникає необхідність надання додаткових пояснень щодо авторської позиції відносно сутності адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді.

Відповідь: Дякую за запитання. Адміністративно-правове забезпечення недоторканності судді визначене як комплексне правове явище, сутність якого виявляється у адміністративно-правових нормах, якими урегульовано адміністративно-правові засоби забезпечення недоторканності судді, а також діяльності суб'єктів права щодо реалізації (застосування) цих норм. Структуру системи вказаного забезпечення становлять адміністративно-правові засоби, систематизовані за наступними критеріями: 1) за спрямованістю: а) безпосередньо спрямовані на забезпечення недоторканності судді; б) реалізація яких сприяє забезпеченню недоторканності судді; 2) за ієрархічною ознакою у межах конкретного правового інституту:

а) інституційні; б) процедурні; в) юрисдикційні; 3) за місцем у судовій системі: а) відповідні засоби у межах; б) поза межами судової системи. Саме у цих положеннях цілісно відображено адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді.

3. **Шапенко Л.О.**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного і адміністративного права ЮФ НАУ.

Запитання: На сторінці 188 роботи дисертантка піддає критиці положення п. 4.3.2 Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки щодо запровадження кримінальної відповідальності судді у зв'язку із вчиненням ним свавільного зловживання своїми повноваженнями під час здійснення правосуддя, оскільки «невизначеність цього формулювання містить небезпеку тиску на суддю» та не узгоджується із потребою запровадження додаткових правових механізмів унеможливлення використання кримінального переслідування як засобу тиску на суддю. Такий підхід викликає бажання дискутувати, оскільки «запровадження правових механізмів» являє собою поняття, що лежить у процедурній площині, а підстави притягнення до кримінальної відповідальності урегульовані матеріальними нормами.

Відповідь: Дякую за запитання. В цілому погоджуючись із визначенням дискусійним положення про “запровадження правових механізмів”, зважаючи на його правову природу, тим не менше вбачаю за доцільне надати пояснення. У п. 4.3.2 Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки вказано про запровадження кримінальної відповідальності судді у зв'язку із вчиненням ним свавільного зловживання своїми повноваженнями під час здійснення правосуддя. Ефективна реалізація цього стратегічно важливого для розвитку системи правосуддя положення безпосередньо залежить від закріплення матеріальною нормою факту зловживання суддею повноваженнями із кваліфікуючою ознакою “свавільне”. Без такої матеріальної норми неможливе вдосконалення відповідного процесуального порядку притягнення судді до відповідальності. Про необхідність реалізації п. 4.3.2 Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки свідчить, зокрема, справа судді Вовка. Поряд із цим дійсно слід вказати про те, що мають бути впроваджені юридичні запобіжники використання кримінального переслідування як засобу тиску на суддю.

4. **Вишновецький В.М.**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного і адміністративного права ЮФ НАУ.

Запитання: На сторінці 63 роботи здобувачкою виділяється окремий вид адміністративно-правових засобів недоторканності судді - адміністративно-юрисдикційні засоби. Відповідно, іншими двома видами виділяються інституційні адміністративно-правові гарантії недоторканності судді та адміністративні процедури гарантування недоторканності судді. На обґрунтування цього здобувачка виходить із значення адміністративно-юрисдикційних проваджень, як запоруки реалізації учасниками адміністративних процедур своїх прав та виконання обов'язків. Підтримуючи підхід дисертантки, водночас варто зазначити, що виділені адміністративно-

юрисдикційні засоби мають процедурний характер. Крім того, оскарження саме по собі розглядається як стадія адміністративних процедур. Тому зазначений підхід потребує додаткового обґрунтування.

Відповідь: Дякую за запитання. До адміністративно-юрисдикційних засобів забезпечення недоторканності судді віднесені процедури розгляду скарг судді на рішення: 1) Дисциплінарної палати ВРП - про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності у виді подання про звільнення його з посади; 2) ВРП, ухвалене за результатами розгляду скарги на рішення Дисциплінарної палати ВРП про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності у виді подання про звільнення його з посади; 3) ВРП - про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням його до кримінальної відповідальності чи про продовження строку такого відсторонення; 4) про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя в порядку дисциплінарної відповідальності». Виділення адміністративно-юрисдикційних засобів у окрему групу гарантій недоторканності судді було зумовлено винятковим значенням адміністративно-юрисдикційних проваджень як запоруки реалізації учасниками адміністративних процедур своїх прав та виконання обов'язків. Крім того, засади та структура юрисдикційних та неюрисдикційних проваджень принципово відрізняються, що обумовлює й різницю у методології дослідження. Дякую за зауваження.

5. Устинова І.П., к.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного і адміністративного права ЮФ НАУ.

Запитання: За результатами другого розділу дослідження дисертантка характеризує підхід законодавця щодо співвідношення недоторканності судді із особистою недоторканністю як природним правом людини: чи є перша спеціальним видом другої, або ж недоторканність судді має повністю самостійний та відокремлений зміст? Дисертантка доходить обґрунтованого висновку про схильність законодавця до другого варіанту (с. 143). Втім виникає питання: яке правозастосовне значення має такий висновок?

Відповідь: Дякую за запитання. По-перше, актуальним постає вдосконалення кваліфікаційних вимог до осіб, уповноважених приймати рішення щодо застосування до судді заходів, які безпосередньо пов'язані із визначенням гарантій недоторканності (надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою тощо). По-друге, підхід законодавця до врегулювання гарантій недоторканності судді безпосередньо пов'язаний із положеннями про права людини, які є висхідними, тобто базовими, зміст яких впливає на виділення гарантій недоторканності.

6. Рябченко О.П., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету

Запитання: На сторінках 172-173 роботи дисертанткою обстоюється позиція щодо наявності потенційної небезпеки фактичної залежності судді від рішень особи, яка уповноважена на складання повідомлення про підозру судді у межах кримінального провадження, оскільки «реалії роботи зазначених посадових осіб свідчать про брак часу для повноцінної перевірки матеріалів справи». Зазначене обґрунтування видається недостатнім, оскільки матеріали

діяльності Вищої ради правосуддя не свідчать про наявність значної кількості вручення суддям необґрунтованих підозр.

Відповідь: Дякую за запитання. Із зауваженням щодо необхідності надання додаткового обґрунтування згодна. Проте вважаю за доцільне зауважити, що відповідь виходить за межі предмету дослідження, коли пріоритетними є адміністративно-правові гарантії недоторканності суддів, у зв'язку з чим у дисертації виділено проблему, однак не надано додаткових пояснень щодо шляхів її вирішення.

2.3. В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь:

Сопілко Ірина Миколаївна - д.ю.н, професор, Заслужений юрист України (науковий керівник).

Актуальність наукового опрацювання проблематики адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді зумовлюється вкрай недостатнім ступенем її наукової розробки вченими, а також значенням для розвитку правозастосовної діяльності.

Наукові дослідження сутності та окремих напрямів розвитку недоторканності судді останніми роками здійснюються досить активно. Зокрема досліджуються проблеми: місця недоторканності судді у системі юридичних гарантій діяльності судів, співвідношення таких пріоритетів як імунітет та нетодорканність судді та обсяг його юридичної відповідальності, місце недоторканності суддів у системі статусних принципів правового статусу судді. Водночас, як свідчать заяви представників суддівського корпусу, недоторканність суддів сьогодні не перебуває на належному рівні. Для реалізації конституційно-правових норм з питань судово-правової реформи в Україні продовжується прийняття нормативно-правових актів на рівні законів та підзаконних актів (включаючи і процесуальні), що закріплюють порядок утворення і функціонування судових органів та їх структурних підрозділів.

Потреба дослідження зазначеної проблематики зумовлена, крім того, наявністю недоліків правового регулювання (прогалін і колізій) у чинному законодавстві щодо визначення та забезпечення недоторканності судді, що дістає свій вияв у неоднакових підходах практики судових та адміністративних органів питань. Не можна не зважати, крім того, на виняткове значення недоторканності судді для забезпечення його неупередженості при здійсненні правосуддя.

Дисертацію присвячено формуванню теоретичного підґрунтя та визначення адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді на основі комплексного аналізу положень чинного законодавства, правової доктрини та судової практики, а також вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Під час роботи над дисертацією Тімуш Д.І. проявила себе працелюбною, допитливою і наполегливою науковою дослідницею, яка здатна самостійно ставити й вирішувати складні наукові та практичні завдання, спираючись на допомогу наукового керівника лише у принципових моментах при визначенні стратегії дослідження. Дослідження Тімуш Д.І. ґрунтувалися на положеннях

теорії адміністративного права та процесу, конституційного права, міжнародного права, викладених в працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених-юристів.

Зазначено, що дисертантка успішно виконала індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. Підготовлена дисертація готова до захисту.

У процесі виконання роботи дисертантка показала необхідну кваліфікацію для самостійного вирішення поставлених наукових задач, постійно працює над підвищенням свого освітнього і професійного рівня. Вміє проводити наукові дослідження, приймає участь у науково-дослідних роботах, має наукові публікації та доповіді у наукових конференціях.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, яка націлена на вирішення актуальної наукової задачі, відповідає спеціальності 081 «Право», а її автор Тімуш Діана Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії, на підставі Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Науковий керівник запропонував затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів зазначеної дисертації та рекомендувати її до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Обговорення дисертаційного дослідження.

Юринець Ю.Л., д.ю.н., професор, заступник декана з наукової роботи ЮФ НАУ.

Рецензент зазначила, що дисертація є одним з перших наукових досліджень, в якому на основі діалектики та системного методу обґрунтовано підхід до розкриття сутності і змісту адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді, здійснено систематизацію гарантій та засобів забезпечення недоторканності, запропоновано шляхи розвитку адміністративно-правового регулювання відносин щодо забезпечення недоторканності судді із врахуванням міжнародних стандартів у цій сфері. Пропозиції та зауваження, висловлені при попередньому розгляді, дисертантом враховані. Робота є актуальною, комплексною, структурованою, містить цікаві, доречні пропозиції. Також робота відповідає встановленим вимогам. Підтримую роботу і бажаю успіхів дисертантці.

Устинова І.П., к.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного і адміністративного права ЮФ НАУ.

Сьогодні процеси здійснення правосуддя супроводжуються значною кількістю випадків посягань на незалежність суддів, в тому числі шляхом втручання у діяльність судів із здійснення правосуддя. Так, протягом 2017-2022 років Вищою радою правосуддя ухвалено відповідно 57, 73, 115, 93, 156, 60 рішень щодо вжиття заходів забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя відповідно. Окремі правові конфлікти стосовно наведених питань

виникають на найвищому рівні як за їх сторонами, так і за предметом таких конфліктів, так і за суб'єктом їх розгляду.

Рецензент зазначила, що робота є вкрай необхідним дослідженням, оскільки автором здійснено систематизацію адміністративно-правових засобів забезпечення недоторканності судді за критеріями: спрямованості; меж конкретного правового інституту; місця у судовій системі; запропоновано положення про інституційні адміністративно-правові засоби (матеріальні та процедурні) та гарантії, доведено їх поширення на усі напрями адміністративно-правового забезпечення організації судової влади.

Робота відповідає вимогам для галузі знань 08, враховуючі пропозиції автора щодо внесення змін до Закону України «Про вищу раду правосуддя», Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Дисертаційне дослідження є надзвичайно актуальним, останні події це підтверджують, коли виникає питання врегулювання наслідків залишення без розгляду клопотання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності.

Публікації автора підготовлені на належному рівні, опубліковані у фахових виданнях, а також 1 стаття у виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science. Результати дослідження апробовані на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Загалом дисертаційна робота є завершеною та такою, що відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Калюжний Р.А., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права ЮФ НАУ.

Наукове дослідження охоплює широкий спектр проблем, охоплює значні напрацювання інших дослідників, має міждисциплінарний характер, характеризується глибиною і комплексністю. Автором було переконливо обґрунтовано пропозиції, які викладені у дисертації. Серед адміністративних процедур гарантування недоторканності судді виділено адміністративні процедури, безпосередньо спрямовані на забезпечення недоторканності, здійснено їх систематизацію та розкрито порядок здійснення. Робота є логічною, матеріал є продуманим, поставлені завдання є чіткими та аргументованими, автором опубліковано належну кількість праць.

Отримані дисертантом результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення, та заслуговує на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Кунєв Ю.Д., д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного і адміністративного права ЮФ НАУ.

Звернув увагу, що пропозиції і зауваження, надані при попередньому розгляді авторкою в цілому відображені в дисертації. Доповідь дисертантки та власне дослідження свідчать про її високий рівень як науковця. Відзначив активність дисертантки, що підтверджується тезами її доповідей на конференціях. Підтримала

дисертаційне дослідження та зазначила, що авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із планами науково-дослідних робіт.

Наукові дослідження сутності та окремих напрямів розвитку недоторканності судді останніми роками здійснюються досить активно. Зокрема досліджуються проблеми: місця недоторканності судді у системі юридичних гарантій діяльності судів, співвідношення таких пріоритетів як імунітет та нетодорканність судді та обсяг його юридичної відповідальності, місце недоторканності суддів у системі статусних принципів правового статусу судді. Водночас, як свідчать заяви представників суддівського корпусу, недоторканність суддів сьогодні не перебуває на належному рівні. Так, на офіційному веб-сайті Ради суддів України опубліковано звернення Ради суддів України від 07.02.2019 р. про неприпустимість нападів на суддів, в якому звертається увагу про необхідність вжиття заходів з метою забезпечення особистої безпеки суддів, членів їх сімей, учасників судового процесу. Наголошено на неодноразовий характер таких нападів та неодноразові звернення Ради суддів України до уповноважених суб'єктів влади: Вища рада правосуддя, Державна судова адміністрація України, Міністерство внутрішніх справ України. Дані про розгляд Вищою радою правосуддя (далі - ВРП) повідомлень про забезпечення незалежності суддів та авторитету суду у 2020 оновити році свідчать про значну загрозу саме з боку недоторканності. Так, з 341 повідомлення від суддів про втручання у їх діяльність у 38 зазначалось про відкриття кримінальних проваджень та проведення слідчих дій, притягнення до адміністративної відповідальності. За наслідками розгляду ВРП прийнято 72 рішення про вжиття заходів реагування (звернення до прокуратури та органів правопорядку щодо надання інформації про розслідування злочинів; притягнення до відповідальності посадових осіб). У 2021 та 2022 р.р. ВРП ухвалено відповідно 156, 60 рішень щодо вжиття заходів забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя відповідно. Також привертає увагу значна кількість скарг на рішення Дисциплінарних палат ВРП та значний відсоток скасування та змін таких рішень ВРП та Великою Палатою Верховного Суду. З огляду на можливість відсторонення судді від правосуддя у зв'язку із притягненням його до дисциплінарної відповідальності (звільнення з посади) (ч. 7 ст. 49 Закону «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (далі - Закон «Про судоустрій і статус суддів»)) вказане вбачається

істотною загрозою недоторканності судді. Відповідно до Звіту Голови Державної судової адміністрації України про діяльність Державної судової адміністрації України у 2019 році стан забезпечення охорони судових приміщень (як відповідними підрозділами, так і технічними засобами) в цілому можна оцінити на рівні 50 %. 28 % приміщень судів охороняються цілодобово, 59 % - лише вдень, 11 % взагалі не охороняються. Забезпеченість судів системами відеонагляду - 75 %, стаціонарними металодетекторами - 64 %, ручними металошукачами - 90 %, турнікетами - 39 %, камерами схову - 58 %. Результати актуальних наукових досліджень свідчать про невизначеність на рівні як окремих проблемних напрямів подальшого розвитку недоторканності судді, так і основоположних питань. Наприклад, співвідношення понять недоторканності судді та імунітету судді.

Актуальність наукового опрацювання проблематики адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді зумовлюється вкрай недостатнім ступенем її наукової розробки вченими, а також значенням для розвитку правозастосовної діяльності.

Потреба дослідження зазначеної проблематики зумовлена, крім того, наявністю недоліків правового регулювання (прогалін і колізій) у чинному законодавстві щодо визначення та забезпечення недоторканності судді, що дістає свій вияв у неоднакових підходах практики судових та адміністративних органів питань. Не можна не зважати, крім того, на виняткове значення недоторканності судді для забезпечення його неупередженості при здійсненні правосуддя.

Дисертаційна робота пов'язана з планами науково-дослідної та навчальної роботи і відповідає тематичній спрямованості наукових розробок, що здійснювалися у Національному авіаційному університеті, та, зокрема кафедри конституційного та адміністративного права, а саме в рамках держбюджетних науково-дослідних: 02.09.2019 по 30.06.2022 «Забезпечення конституційних прав громадянв контексті конвенційних зобов'язань України» (шифр №71/13.01.02Н); з 02.01.2023 «Людиноцентричність публічного права України» (шифр №53-2022/13.01.02).

Тема дисертації відповідає освітньо-науковій програмі «Право» за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 81 «Право» (зокрема, ОК 1.3.2 та ОК 1.3.4).

Формулювання наукового завдання, вирішення якого отримано в дисертації. У дисертаційній роботі здійснено вирішення нової науково-прикладної проблеми, щодо розкриття адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді на основі комплексного аналізу положень чинного законодавства, правової доктрини та судової практики, а також вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна одержаних результатів зумовлена тим, що дисертація є одним із перших наукових досліджень, у якому обґрунтовано науковий підхід до розкриття адміністративно-правових засад недоторканності судді, здійснено їх систематизацію та запропоновано шляхи розвитку правового регулювання вказаних гарантій із урахуванням актуальних міжнародних стандартів у цій

сфері.

У результаті проведеного дисертаційного дослідження отримано такі результати:

уперше

- розкрито зміст недоторканності судді як об'єкту адміністративно-правового забезпечення із урахуванням характеру адміністративно-правового регулювання та співвідношення принципів недоторканності й незалежності, імунітету судді у розумінні міжнародних стандартів судочинства;

- систематизовано адміністративно-правові засоби забезпечення недоторканності судді за критеріями: спрямованості; меж конкретного правового інституту; місця у судовій системі;

- запропоновано положення про інституційні адміністративно-правові засоби (матеріальні та процедурні) та гарантії, доведено їх поширення на всі напрями адміністративно-правового забезпечення організації судової влади;

- виділено серед адміністративних процедур гарантування недоторканності судді адміністративні процедури, безпосередньо спрямовані на забезпечення недоторканності, здійснено їх систематизацію та розкрито порядок здійснення;

удосконалено

- підхід щодо розкриття сутності і змісту адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді у широкому і вузькому значеннях;

- визначення адміністративної процедури гарантування недоторканності судді, виходячи з визнання її належності до сфери організації судової влади;

- систематизацію адміністративних процедур гарантування недоторканності судді та визначено критерії систематизації;

- положення, які характеризують зміст адміністративних юрисдикційних гарантій недоторканності судді, в основу яких покладено процедурний підхід та доведено тісний зв'язок зазначених гарантій із іншими юрисдикційними правовими засобами, що сприяють забезпеченню недоторканності судді;

- підхід до розкриття змісту забезпечення недоторканності судді у вузькому та широкому контекстах із урахуванням міжнародних стандартів імунітету судді;

дістали подальшого розвитку

- положення про зміст адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді, виходячи з цілеспрямованого, упорядковуючого характеру впливу норм адміністративного права на процеси й процедури, пов'язаних із функціонуванням судової влади, що виявляється у наявності системи адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді;

- визначення адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді як системи, сутність якої виявляється у адміністративно-правових нормах, адміністративно-правових засобах забезпечення недоторканності, правозастосуванні, гарантіях реалізації принципу недоторканності;

- положення про ознаки адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді як умови забезпечення його незалежності із врахуванням міжнародних стандартів імунітету судді;

- положення про перспективність імплементації міжнародних стандартів участі приватної особи у адміністративних процедурах забезпечення недоторканності судді;

- пропозиції щодо напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення недоторканності судді в Україні.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються.

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій сформульованих у дисертації, їхня достовірність забезпечені:

- професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний із попереднім і доповнює його;

- використанням широкої джерельної бази за темою дисертації й достатнім масивом аналітичних даних.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертацію виконано в межах планової теми науково-дослідної роботи кафедри конституційного та адміністративного права Юридичного факультету Національного авіаційного університету при виконанні кафедральних науково-дослідних тем: «Забезпечення конституційних прав громадян в контексті конвенційних зобов'язань України» № 71/13.01.02Н (02.09.2019 - 30.06.2022), «Людиноцентричність публічного права : України» № 53-2022/13.01.02 (02.01.2023 - 31.12.2025 р.).

Практичне значення отриманих результатів уможливорює їх використання:

- у науково-дослідній сфері як теоретичної основи подальших досліджень сутності незалежності та недоторканності судді;

- у правотворчій сфері – для подальшого розвитку правового регулювання незалежності та недоторканності судді;

- у правозастосовній сфері – шляхом внесення змін до чинного законодавства, що сприяє забезпеченню недоторканності судді та підвищенню довіри до судової влади у суспільстві;

- в освітньому процесі – при підготовці до викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Адміністративне процесуальне право України» (довідка про впровадження від 20.11.2023 № 70).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора.

Дисертація Тімуш Д. І. є самостійною науковою працею, в якій наведено теоретичні положення і висновки, власні ідеї та розробки автора, які дають змогу вирішити поставлені завдання. Усі висновки та практичні рекомендації, винесені на захист, розроблені дисертантом особисто. Найважливіші ідеї, висновки, рекомендації, отримані в дисертації, оприлюднені на наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних, всеукраїнських:

International scientific innovations in human life. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. (Manchester, United Kingdom. 2022), Modern research in world science. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". (Lviv, Ukraine. 2022)

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено в 7 наукових публікаціях, серед них: 3 - у наукових фахових виданнях України та країн ЄС, 1 - у науковому журналі, який входить до наукометричної бази даних Web of Sciences, 1 - у колективній монографії, 2 - наукові праці, які засвідчують апробацію дисертації.

*Праці, які відображають основні наукові результати дисертації:
у наукових фахових виданнях України та країн ЄС:*

1. Тімуш Д.І. Недоторканність судді як об'єкт адміністративно-правового забезпечення: генеза та сучасність. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право».* 2021. № 3(60). С.127-133;

Особистий внесок: здійснено аналіз історичного розвитку недоторканності судді як правового поняття, встановлено, що формування адміністративно-правових засад її забезпечення починається тільки з XVI ст., коли у II Литовському статуті було закріплено положення про недоторканність учасників судового процесу. Обґрунтовано, що витoki недоторканності судді зумовлені історичними політичними процесами розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову.

2. Timush Diana. The Essence of Institutional Administrative and Legal Guarantees for a Judge Immunity. *JILC.* 2022. №3. P. 71-81;

Особистий внесок: визначенню сутності інституційних адміністративно-правових гарантій недоторканності судді, на цій основі окреслені перспективні напрями розвитку сучасного адміністративно-правового законодавства. Використано підхід, згідно з яким адміністративно-правові гарантії - це специфічне поняття правових засобів, способів і умов, які, дозволяють забезпечити певний стан суспільних відносин.

3. Тімуш Д.І. Адміністративні процедури гарантування недоторканності судді: загальна характеристика. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2022. № 2. С. 66-73;

Особистий внесок: Обґрунтовано, що правовим процедурам у сфері організації судової влади притаманні загальні ознаки адміністративної процедури, а їх специфіка обумовлена, передусім, специфікою цілей, що досягаються шляхом їх реалізації. Надано характеристику адміністративних процедур гарантування недоторканності судді за критеріями: кількості заінтересованих осіб (одноособові); сутності (інспекційні).

у науковому журналі, який входить до наукометричної бази даних *Web of Sciences*:

4. Sopilko I., Timush D., Vynohradova A., Zubko Y., & Gordieiev V. Guarantees of an independent tribunal in administrative proceedings in the context of the implementation of the human right to a fair trial: Garantías de un tribunal independiente en los procedimientos administrativos en el contexto de la implementación del derecho humano a un juicio justo. *Political Questions*. 2022. 40(74). P. 456-473;

Особистий внесок: Визначено актуальні напрями кадрового забезпечення судів, а саме: забезпечення судової влади; забезпечення апарату суду адміністративними посадами та кадрове забезпечення судів. Зроблено висновок, що для гарантування недоторканності судді в широкому контексті важливим є недопущення випадків необґрунтованого притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Важливою гарантією законності дисциплінарної відповідальності судді є дотримання суб'єктом дисциплінарної відповідальності належної процедури, встановленої законом.

у колективній монографії:

5. Timush Diana. International standards for the inviolability of judges and their implementation in Ukrainian legislation. *University Law Science and Education in the Challenges of Our Time*. Collective monograph. Sopilko, I. (Ed.) & Smokovych, M., E-SCIENCE SPACE SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ, 2021. P.163-172;

Особистий внесок: обґрунтовано, що міжнародні інституції виступають з об'єктивною концепцією недоторканності судді як засобу забезпечення права людини на справедливий судовий розгляд. Констатовано, що з урахуванням міжнародних стандартів актуальними напрямками наукових досліджень щодо недоторканності судді є дотримання балансу між максимальним забезпеченням добросовісності судді, з одного боку, та недопущенням його безкарності з іншого.

наукові праці, які засвідчують апробацію дисертації:

6. Тімуш Д.І. Межі недоторканності судді у міжнародних стандартах незалежності судді та національній практиці: окремі проблемні питання. *International scientific innovations in human life: the 12 th International scientific and practical conference*. (June 8-10, 2022). Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. 991 p. P. 982-985. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/INTERNATIONAL-SCIENTIFIC-INNOVATIONS-IN-HUMAN-LIFE-8-10.06.22.pdf>

Особистий внесок: співвідношення імунітету та недоторканності судді як правових ідей охарактеризовано як співвідношення змісту і форми. Викладене зумовлює висновок про недоцільність розгляду правових механізмів забезпечення особистої безпеки судді у контексті недоторканності судді.

7. Тімуш Д.І. Розгляд звернень судді адміністративного суду як гарантія недоторканності судді. *Modern research in world science: the 3 rd International*

scientific and practical conference. (June 12-14, 2022). SPC — Sci-conf.com.ua, Lviv, Ukraine. 2022. 1867 p. P. 1848-1853. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-12-14.06.22.pdf>

Особистий внесок: обґрунтовано, що право судді оскаржити прийняті суб'єктом публічної влади у сфері судоустрою рішення необхідно розглядати як невід'ємний елемент статусу судді.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 267 сторінок, із них 212 – основного тексту. Список використаних джерел налічує 286 найменувань.

Оцінки мови та стилю дисертації. Текст дисертації викладено грамотною мовою, логічно та послідовно. Матеріали дослідження викладені з дотриманням вимог наукового стилю. Дисертація оформлена згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України.

Характеристика особистості здобувача. Під час підготовки дисертаційної роботи Тімуш Д.І. проявила себе як творчий дослідник і науковець, здатний самостійно на високому науково-методичному рівні вирішувати наукові та практичні завдання. Вона повною мірою володіє сучасними методами аналізу, має належний рівень теоретичної та практичної підготовки.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Тімуш Д.І. на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді».

2. Вважати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Тімуш Діани Ігорівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 № 502), вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

3. Рекомендувати дисертаційну роботу «Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді», подану Тімуш Діаною Ігорівною на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 «Право» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

4. Рекомендувати Вченій раді НАУ клопотати про призначення:

Головою спеціалізованої вченої ради:

Волкову Юлію Анатоліївну, доктора юридичних наук, професора,

завідувача кафедри конституційного і адміністративного права НАУ.

Рецензентами:

Юринець Юлію Леонідівну, доктора юридичних наук, професора, заступника декана Юридичного факультету НАУ;

Устинову Ірину Петрівну, кандидата юридичних наук, доцента, професора кафедри конституційного і адміністративного права НАУ.

Офіційними опонентами:

Легезу Юлію Олександрівну, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;

Задираку Наталію Юріївну, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного права та процесу Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Головуючий на засіданні:

Кагдидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного і
адміністративного права НАУ

Людмила ШАПЕНКО

Секретар засідання:

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного і
адміністративного права НАУ

Людмила ЧУЛІНДА

ПОГОДЖЕНО:

в.о. проректора з наукової роботи
доктор технічних наук, професор

Олександр КОРЧЕНКО